

Ba m i phút sau khi chuy n bay c a hãng Hàng Không Vi t Nam ch chúng tôi r i kh i phi tr ng Tân S n Nh t, chúng tôi nhìn xu ng nh ng đ ng b ng màu đ tr tr i c a x Cambodia, tôi và v tôi b ng d ng có m t c m giác k l c a s tho i mái và t do. Hú v ía, chúng tôi th c s đã thoát kh i nh ng s sách nhi u, h m d a và tham nh ng th ng nh t c a các gi i ch c Vi t Nam, và cái gánh n ng đê trên vai trong ba tháng qua ch t trút m t.

M i chuy n nh b t đ u t mùa thu năm ngoái, khi tôi nh n làm qu n lý h i ngo i v cho C S Đông G p Tây (East Meets West Foundation) hi n đang trông coi m t b nh xá toàn khoa cho “k nghèo nh t trong đám nghèo” và m t cô nhi vi n v i 125 tr em o ngo i ô thành ph Đà N ng, Vi t Nam. Tôi đã quy t đ nh ch p l y c h i h u trí s m v i đ y đ c p d ng do Group Health đ ngh và v h u vào đ u tháng Giêng v i ý đ nh đi ph c v tình nguy n kho ng m t đ n hai năm t i Vi t Nam, b t đ u vào gi a tháng Giêng.

Công tác c a tôi là giúp b nh xá ho t đ ng đ c h u hi u h n và h ng d n nh ng ch ng trình v giáo d c y t công c ng cho b n làng h o lánh. V tôi thì đ c giao vi c ô nhi vi n nh là giáo viên m thu t và d y Anh ng cho các nhân viên.

M t đ i u báo tr c cho nh ng vi c s g p trong n c Vi t Nam th c ra đã b t đ u khi chúng tôi bay xu ng San Francisco đ nh gi y chi u khán đi Vi t Nam. Khi đ n San Francisco thì chúng tôi đ c báo r ng viên ch c B Ngo i Giao (Vi t c ng) mu n chúng tôi ph i thuê căn phòng c a y Đà N ng v i giá 700 đô la m i tháng, v i sáu tháng ti n nhà đ a tr c. Chúng tôi ph n đ i và y không ch u c p gi y nh p c nh n a, chúng tôi đành ph i quay v i Seattle đ ch C s ti p t c th ng l ng. Cu i cùng đ n tháng Hai, sau khi đ ng ý v i v s p x p, tr cho y 4,200 đô la, và đ u nh p c nh cho ba tháng thay vì m t năm, chúng tôi bay đi Vi t Nam. Khi đ n n i thì căn phòng, h i ôi! còn đang s a ch a và chúng tôi đành khách s n v i giá 15 đô la m t ngày.

V a vào đ n Vi t Nam thì t t c đ i đi n toán c a chúng tôi đ u b t ch thâu ngay, và mãi đ n ba tu n m i đ c tr sau khi đ ng 40 đô la g i là “l phí b o qu n” và có c kh i b n ph đ c sao chép (đ bán v sau).

Ngày đ u làm vi c trong văn phòng, tôi nh c máy đi n tho i đ g i con gái tôi i Seattle và đã có th nghe rõ ti ng nh c quân hành v ng trong máy su t cu c đi n đ m. Tôi nh c l i chuy n đó v i nhân viên ng i Vi t thì đ c h cho bi t là công an và quân đ i luôn theo dõi

nghe tr m m i cu c đ i n đ m.

Chúng tôi đ c khuy n cáo là ngay c th t cũng đ c m ra đ c ngang x ng, cho nên ph i c n th n khi vi t. Có m t l n công an g i tôi ph i đ m t báo cáo tài chính cu i tháng cho h xem đ h quy t đ nh cho g i hay không.

Vài ngày sau khi tôi b t đ u làm vi c, thì cô k toán viên bay đi Florida đ làm đ m c i v i anh bác sĩ M mà cô đã quen trong th i gian anh ta ph c v tình nguy n cho b nh xá. Khi chúng tôi rao tuy n ng i thay th thì viên B Tr ng chuy n đ n m t danh sách ng viên mà y mu n chúng tôi th u đ ng. Chúng tôi bác ngay vì h không bi t tí gì v k toán và ch ng có chút năng khi u gì v Anh ng . Chúng tôi tuy n đ c m t cô có b ng k toán và nói gi i ti ng Anh, nh ng viên B tr ng và S Công An l i trì ho n vi c chu n y th u đ ng, cho mãi đ n khi tôi nghĩ r ng, có chút ti n đút lót ho c cô ta ch u chia m t ph n l ng c a cô.

Chúng tôi đ c bi t r ng t t c nhân viên ng i Vi t đ u bu c ph i đ ng m t ph n ti n l ng cho công an, các viên ch c nhà n c, đ ng viên, v.v... Đã m y l n công an đ n văn phòng chúng tôi h ch h i vì sao chúng tôi không dùng ng i c a h .

B t ng có m t bác sĩ ng i Vi t l i n p đ n xin làm k toán b i vì anh đã th t nghi p đ n h n 5 năm nay. Qu có hàng trăm bác sĩ th t nghi p m c dù h thu c h ng lao đ ng có l ng th p nh t Vi t Nam... 30 đô la m t tháng. Tôi ch ng th nào hi u đ c vì sao l i có quá nhi u bác sĩ th t nghi p t i Vi t Nam. Tôi đ c nghe k r ng h bu c ph i ghi danh qu 1,500 đô la đ đ c th c t p và l y kinh nghi m b nh vi n sau khi h c xong. Không có kinh nghi m b nh vi n là th t nghi p. Tôi l i đ c bi t có m t s k th n ng n đ i v i dân trong Nam, đ c bi t là nh ng ng i đã t ng ph c v cho ch đ cũ. H u h t nh ng bác sĩ th t nghi p mà chúng tôi đã g p là dân mi n Nam.

Trong ph n h p đ nh h ng t i Hoa K , chúng tôi đ c báo cho bi t r ng các bác sĩ t i b nh xá làng Hòa Bình r t l i và ù lì, vì h ch bi t có m t đ i u là vi t toa cho thu c b sinh t . Sau khi làm vi c v i h vài ngày, tôi nh n th y h r t thông minh, r t ham h c đ hành ngh t t và s n sàng đón nh n nh ng s giúp đ đ tr thành th y thu c gi i. Đ i u đáng ti c là s ào t o c a h t quá, cho nên h ch gi i vi t toa sinh t cho m i b nh tr ng.

M i ngày trong m t tu n, các bác sĩ đi khám b nh m t trong nh ng làng lân c n. Tôi đi theo

h vài l n và nh n th y r ng sinh t đ c c p cho m i ch ng: s t rét, mù lòa, s t nóng, b nh ký sinh trùng, ti u ra máu, tiêu ch y, v.v... H đ u có th làm gì khác h n đ c? H ch ng có món thu c nào ngoài vài l Ampicilin. M y bác sĩ b o r ng ít ra cũng nên cho b nh nhân món gì đ đem v nhà, và h c p sinh t . À ra th ! Tr sinh thì ai cũng có th mua đ c ch ng c n toa cho nên nhà nào cũng có vài l tr s n. Ngay c thông d ch viên c a tôi cũng dùng tr sinh cho nh c đ u, c m, tiêu ch y, đau l ng, ho c khi cô ta c m th y không đ c kh e.

M t bác sĩ S n Ph Khoa t San Diego đã làm vi c vài ngày t i b nh xá và bà ch cho các bác sĩ cách s d ng m v t đ khám âm đ o. Năm sau, ông ta quay l i và b t bình vì các bác sĩ không dùng m v t. Ông ta báo cáo v i Ban Quan Tr C S Đông G p Tây San Francisco r ng các bác sĩ b nh xá ù lì và l i bi ng. Tôi báo cáo v Ban Qu n Tr ch t v n s giám đ nh c a ông ta. Các bác sĩ t i b nh xá không th nào h c khám và ch a b nh ph khoa trong vài ngày đ c, và k thu t viên phòng thí nghi m ch làm đ c d m ba xét nghi m đ n gi n mà thôi. Cho dù h có khám ra đ c đ i u gì đi n a thì cũng ch ng có thu c men và d ng c đ đ i u tr . T i sao ph i đi h c nh ng chuy n mà dù có bi t mình cũng đành bó tay? Tôi c m th y r ng bác sĩ M tình nguy n làm vi c t i b nh xá làng Hòa Bình thi u nh y bén và làm h i nhi u h n là giúp đ .

Sau khi n đ nh công vi c, tôi li n g p viên B tr ng Y T (Vi t C ng) đ đ ngh xúc ti n d án h ng d n y t công c ng cho b n làng, và ông ta cũng thích thú v ý ki n đó. Ông ta nh n b n d án đó và b o r ng ông ta s th o lu n v i y Ban Nhân Dân r i cho tôi bi t sau, hai tu n sau, ông ta g i cho chúng tôi m t lá th nói r ng b n d án đó đã đ c ch p thu n và B s thi hành, nh ng h l i mu n tôi tài tr 25 ngàn đô la. Tôi tr l i r ng tôi không có ti n mà ch có s hi u bi t, th i gi và lòng nhi t thành mu n hu n luy n và làm vi c v i các nhân viên y t mà thôi, nh ng h ch ng tha thi t m y đ n s tham gia c a tôi – mà ch nghĩ đ n ti n c a tôi thôi. Tôi không đ c m i tr l i B Y T n a.

Khi tôi đi thăm ngôi làng đ u tiên đ l ng đ nh v y t thì tôi đ c g p Ch T ch Nhân Dân xã và y d n tôi đi thăm nh ng gia đình nghèo nh t. T i m i nhà y đòi tôi giúp cho nh ng món mà gia đình đó c n nh m t mái nhà m i, ti n mua g o, áo qu n, xe lăn, v.v... Đ n khi tôi nh c đi nh c l i r ng tôi đ n đây không ph i đ cho ti n, y li n b o thông d ch viên d n tôi ra kh i làng ngay.

m t làng khác, các viên ch c đòi tôi ph i c p m t ngân kho n đ xây m t ngôi ch m i, và khi h bi t tôi không th làm đ c, h b t gi tôi l i t i ch r i ra l nh c m tôi r i kh i tr s y ban. Đêm đó tôi b bu c ph i ng tr n sàn g b n th u v i m t m nh m n rách, và m t tên an ninh n m ng bên c nh canh phòng tôi tr n. Cho thêm ph n kh n kh , tên an ninh này l i b c t tay vì mìn, y đ t cánh tay c t lên b ng tôi su t đêm mà ng . Còn tôi thì làm sao mà ng đ c, n m

ng h i lung tung, m y ai tin đ c r ng t i i ng tr n s n nh m t v n phòng đ ng C ng S n, c nh m t t n công an C ng S n, m c nh tay c t c a h n i đ t tr n b ng t i! Đ ó là m t trong nh ng đ m kinh đ và h i h ng nh t trong đ i. T i c ng m i nh b ác m ng.

V i t i tr ú trong kh ách s n n n ph i đ i ăn t i m. Ch có m t n i m à ch ng t i và h u h t các du kh ách đ n ăn m không s b nh là nh h ng mang t n Christies. M i đ m ch ng t i g p nh m Th y Qu n L c Chi n và qu n nh n M đ n Vi t Nam t i m l i m t tích trong cu c chi n (MIA's). H b o r ng m i làng đ u có m ánh kh o làm ăn trong v này. Ch c s c làng có th báo cáo là đ ch n hai hay ba xác l i m ngoài ru ng. Th là Hoa K ph i m t kho ng 10 ng n đ la cho vi c đ ào x i và m n phu phen đ a ph ng.

Các gi i ch c M m à t i chuy n tr o b o r ng t n m 1991, h ch ng t i m ra cái gì r áo và c ng ch ng mong m i t i m thêm cái gì kh ách. H đ c y u c u tr ú t i kh ách s n c a Qu n Đ i Nh n Dân Vi t Nam v i giá 75 đ la m t đ m và ph i thu e phi c tr c th ng ch h đ n các làng, m giá c a m t gi bay tr c th ng là 750 đ la. Có kho ng 30 qu n nh n Hoa K t i m MIAs t i Đ a N ng và m i th n ph l n đ u có m t nh m nh v y. Đ i nh i n là Hoa K t n h ng tr i u đ la vào t úi các vi n ch c ng i Vi t!

Sau hai th ng r o r ng là ch ng ai c n đ n ch ng t i t i Vi t Nam. C o nh i vi n th i đ đ c Chính Ph Hoa K tài tr đ i dào và nh vi n Vi t Nam th i làm vi c xu t s c. Tr em h c tr ng nh n c, đ c đ y ngh m c, may vá, đ i n toán, v.v... và m t bác sĩ toàn th i ch m sóc s c kh e cho ch ng. Ch ng có c s n bóng r , bóng bàn, máy truy n h i nh, máy chi u h i nh, xe đ p, máy đ i n toán, m t nông tr i tr ng rau, ch ng nu i gà và l n đ sinh l i. Ai c ng bi t r ng ch ng s ng kh á h n đ i đ a s tr con kh á Vi t Nam! T i đ t i m cách t ng l ng cho t t c các bác sĩ và nh vi n (Vi t Nam) t i b nh xá t 30 đ la đ n 50 đ la m i th ng. Nh c m quy n l i đ i r ng ai c ng đ c tr đ ng h ng dù là bác sĩ hay y công.

T i c ng đ i giúp vào m t ch ng tr i nh ph t tri n dài h n giáo đ c li n t c cho các bác sĩ. M t bác sĩ t i m ch Nh t ch u đ đ u h ng n m, trong nh u n m v sau, cho m t bác sĩ c a b nh xá luân phi n qua tu h c t i b nh vi n Okasa kho ng sáu th ng. Ng i đ u t i n đ i Osaka đ r i h i th ng Sáu. T i c ng đ b t li n l c v i b nh vi n Hu xin các bác sĩ c a b nh vi n th c t p và ch ng t i ch u tr t i n ph t n hu n luy n. T i đ đ tr i nh đ án này v i Ban Qu n Tr C S Đ ng G p Tây vào ngày công tác cu i cùng c a t i Vi t Nam. H v ng r ng Ban Qu n Tr s bi u quy t tán đ ng ch ng tr i nh này. T i c m th y quá r đ hu n luy n m t bác sĩ v i giá 1,500 đ la.

Vài tu n sau khi đ n Đà N ng, viên ch c B Ngo i Giao đòi thêm ti n đ d t đi m vi c tu b c căn phòng và mua đ bày bi n. Nh ng chúng tôi đ c bi t r ng m t bác sĩ Vi t Nam ki m đ c 30 đô la m t tháng và đã tr , có l t 10 đ n 15 đô la ti n thuê căn phòng nh th nên chúng tôi đã l ch s ph t l đòi h i thêm ti n c a y. Y bèn tr m t chèn ép, đòi chúng tôi ph i báo cáo tr c chi ti t l trình m i hai tu n, không c u xét yêu c u gia h n chi u khán và làm khó đ các nhân viên ng i Vi t c a b nh xá.

Ba tháng sau khi đ n Vi t Nam viên ch c B Ngo i Giao b o r ng chúng tôi có th vào đ c r i, và chúng tôi ch trú – có m i m t đêm. Căn phòng ch đ c tu s a n a ch ng v i dây đi n còn lòng thòng t tr n nhà, t ng đ c s n m t ph n, ng n c ch a đ c n i vào, không có bàn gh và gián thì ôi thôi, bò l n ng n kh p n i. Ch trong m y phút mà tôi xài h t m t l x t côn trùng và sà n nhà đ y la li t c gián dài kho ng 2 đ t tay đang n m ng a ngo ngoe.

Chúng tôi đ n tr l i khách s n sau đúng m t đêm. Viên ch c B Ngo i Giao r t b c đ c và gay g t b o chúng tôi nên r i kh i n c n u không hài lòng. L n đ u tiên chúng tôi c m th y s h i, chúng tôi bi t r ng y có th b tù chúng tôi ho c đàn c nh m t tai n n mà ch ng ai có th làm gì đ c.

Bi t rõ r ng ch ng ai mu n và c n đ n chúng tôi t i Vi t Nam, s đóng góp c a chúng tôi cũng nh nhoi, và có m t s đ e đ a đ n an ninh c a chúng tôi, chúng tôi quy t đ nh r i kh i Vi t Nam. Chúng tôi cũng b đ n v t b i quy t đ nh này vì chúng tôi đã đ n và m n yêu tr m côi, nh ng ng i làm vi c chung và cái b nh xá làng Hòa Bình. Chúng tôi mang theo m t tình c m r t n ng n n đ i v i dân Vi t, đ i v i đ t n c tuy t đ p này, và mong m t ngày nào đó s tr l i đ hoàn t t nh ng công tác đã phát kh i.

M t ngày kia, cái th h l ãnh đ o hi n nay s trao quy n l i và Vi t Nam s v n mình nh con b m s c s c a vùng Đông Nam Á.

(Ed Oshiro hi n v h u và ng t i Mereer Island, thành ph Seattle, ti u bang Washington; nguyên là Ph Tá Giám Đ c Ch ng Trình Giáo D c Y T c a Group Health Cooperatives) .